

Tandrčak

Dičiji list na bunjevačkom jeziku • Subotica, mart 2020. • Godina XIII

broj
137

Rič urednika

Draga dico,

evo nas u martu mesecu pa samim tim ni najlipše godišnje doba nije zdravo daleko. Virujemo da vam je produženi raspust prošo u zanimljivim dogodovštinama. Sad je prilika da se malo sitite i drugi ljudi. Da budemo konkretniji, vaši mama, majki,

sestara, drugarica, itd. U susrit nam ide praznik Međunarodni dan žena, koji se obilježava 8. marta. A vi već sigurno znate o tom, makar toliko da za tu priliku treba kupit cvijeće el kaki mali poklončić ko znak pažnje, prije svega vašim mamama koje su vas rodile i koje se staraje o vama svaki dan u godini, a ne samo jedan. **T. K. M.**

Urednik:

Tihomir Kujundžić Matković
Tehnički urednik: **Nikola Stantić**
Saradnici:

Ana Popov, Ana Vojnić Kortmiš,
Mirjana Savanov

Ilustrator: **Ivana Večerina**

Tiraž: **1.000**

Štampa: **Rotografika Subotica**

List je upisan u Registar javnih glasila Agencije za privredne registre Republike Srbije pod registarskim brojem: NV000431
COBISS SR-ID 228104199

CIP - Katalogizacija u publikaciji Biblioteka Matice srpske, Novi Sad 087.5

Održano takmičenje „Volim bunjevački”

Ko i raniji godina u sklopu Dana maternjeg jezika, tradicija takmičenja u delkamovanju na bunjevačkom nastavljena je i ovog februara. Na Otvo-

renom univerzitetu održano je takmičenje pod nazivom „Volim bunjevački” a organizator manifestacije bio je Bunjevački edukativni i istraživački

centar „Boza Šarčević” iz Subotice. Velikom broju mali takmičara i njevi roditelja koji su ji došli bodrit, obratila se **dr Suzana Kujundžić Ostojić**,

ko upravnica pomenutog udruženja. Ona je prisutnima poželjela da se lipo provedu, a takmičarima da se što bolje plasiraju na ovom takmičenju, jel ono pobidnike vodi dalje, na zonsko takmičenje koje se održava početkom marta u čitaonici gradske biblioteke u Subotici. Žiri je ove godine bijo u slidećem sastavu: **Nela Ivić**, **Nataša Stantić** i **dr Suzana Kujundžić Ostojić**.

Nakon vrimenta pridviđenog za deklamovanje, žiri se povuko kako bi izabro ovogodišnje pobidnike, bome poso im nije bijo nimalo lak. Recitatora nije bilo samo tušta već je i deklamovanje bilo dobro uvežabano. Pa evo koga je žiri izabro da nas pridstavlja na zonskom takmičenju:

U kategoriji niži razreda, treće mesto osvojila je **Matić Maja**, učenica IV razreda OŠ „Matija Gubec” iz Tavankuta, s pismicom Ane Popov, „Žalopjka žutog lista”.

Drugo mesto u kategoriji niži razreda osvojila je **Antal Miljana**, učenica IV razreda OŠ „Matija Gubec” iz Tavankuta, s pismicom dr Suzane Kujundžić Ostojić „Ljubav iz klupe”.

Prvo mesto u kategoriji niži razreda osvojila je **Jana Sarić**, učenica I raz-

reda OŠ „Ivan Milutonović” iz Male Bosne, s pismicom Ane Popov „Nena i cica”.

U kategoriji viši razreda, treće mesto osvojio je **Vilov Mihajlo**, učenik V razreda OŠ „Sveti Sava” u Subotici, s pismicom Gabrijele Diklić „Tavan je čudo”.

Drugo mesto u kategoriji viši razreda, osvojila je **Minčić Mia**, učenica V razreda OŠ „Sveti Sava” iz Subotice,

s pismicom Ane Popov, „Braco i bicigla”.

Prvo mesto u kategoriji viši razreda osvojila je **Suknović Elena**, učenica V razreda OŠ „Matija Gubec” iz Tavankuta, s pismicom Ane Popov, „Nediljom”.

Čestitamo nagrađenima i želimo jim tušta uspiha na zonskom takmičenju!

T. K. M.

8. mart – Dan žena

Svaki praznik ima svoj povod, malo je međutim praznika koji imaju tako jedinstven i neophodan razlog. A to je žena koja stoji iza svi naši uspihi u životu, od prvi koraka do završeni škula. Nemoguće je praktično ditiinstvo zamisliti a da u njemu mama nema mesto koje Sunce ima na nebu. Kad smo mali, ona je naš sav svit. Zato su baš mame te koji se prvo treba siliti na ovaj dan. Mame su nas učile divanit, hodat, sve što nam je tribalo da postanemo samostalni.

Jer srića majke je kad vidi da joj dite nalazi svoje mesto u svitu, da će ono bit dobro i da ne treba više da brine. Pa kad je to toliko važan dan, šta đaci znadu o njemu? Naravno, išli smo u škulu osnovnu „Ivan Milutinović” u Malu Bosnu saznat na času bunjevačkog, šta dica znadu kazat o ovom prazniku. Istini za volju, njeva učiteljica **Sladana Štetak Marković** prije našeg propitivanja održala je jedno malo pridavanje, vrlo korisno i zanimljivo o ovoj temi.

Evo šta su dica znala kazat o ovom prazniku:

– **Osmi mart je dan koji se obilježava ko dan žena. U Srbiji se obilježava od 1914 godine, tim praznikom žene su dobile pravo glasa, i još nika druga prava. Kad bude osmi mart iznenadiću mamu lipim poklonom.** Mia Kovačević, 6/d

– **Osmi mart je međunarodni dan žena, on se slavi zato što su žene na taj dan dobile prava. Mogle su glasat, škulovat se, radit.** Marija Jurić, 5/d

Nadamo se da će te i vi svoje mame obradovit kakim lipim poklonom ko i đaci OŠ „Ivan Milutinović”. Drugara i simpatija je bilo i biće, al mama je jedna jedina. Obradujte je makar jedinim lipim cvitom, i naravno toplim zagrljajom.

T. K. M.

Međunarodni dan žena – 8. mart

Ovaj praznik slavi se već priko sto godina širom sveta. Na žalost, iako je prihvaćen i od strane Ujedinjeni nacija (UN), u nikim zemljama Azije i Afrike i dalje postoje teška kršenja osnovni prava žena, ko što su pravo na slobodno kretanje, pravo glasa, pravo na zapošljavanje, pravo na obrazovanje, itd. Žene u tim zemljama često ostaju nepismene, potpuno ekonomski zavisne od svoji muževa el porodica. Sad već davne 1857. godine u Njujorku desio se velik protest na

Klara Cetkin, nemačka socijalistkinja, uspostavila ovaj dan ko praznik kakog ga danas poznamo. Od tog događaja, ideja se širi na druge Evropske zemlje. Prihvataje je Austrija, Švajcarska i još par zapadni zemalja.

U našoj zemlji, ovaj praznik obilježava se od 1914. godine. Bilo je to teško ratno vreme, al ipak je postojalo snage i volje da se usvoje ideje kopenhagenskog kongresa socijalista. Četiri godine kasnije, Bunjevci su na niki način potvrdili ove ideje četiri godine

tribamo sitit osobe bez koje ni mi ne bi bili tu, koja nas je rodila i činila za nas sve kad sami nismo mogli ništa, a tribalo nam je svega. Strpljenja, pažnje, požrtvovanosti, nesebične roditeljske ljubavi i podrške. Osmi mart je dan kad prije svi, triba zagrlit mamu. Dat joj kaki lip poklon, mož to bit i cvit običan, ono što je lipo nije cina poklona već količina pažnje. Koju su mame i po više puta zaredom itekako zaradile.

Naravno, ne triba zaboravit ni žene

ovaj dan. To je bio početak jedne duge borbe za jednaka prava, koja su žene razvijeni zemalja dočekale 1910. godine. U Kopenhagenu, u Danskoj je

kasnije, učešćem nekoliko Bunjevki na Velikoj novosadskoj skupštini, 1918. godine.

Ovo je dan u kojem se prije svega

u našim životima, ko što su stare majke, sestre, škulske drugarice, i njima triba čestitat ovaj dan.

T. K. M.

Pisci za dicu: Rudyard Kipling

Rudyard je rođen u Bombaju u Indiji, 1865. godine, dok je ova zemlja bila pod vlašću Britanaca. Tu je napisao svoju najpopularniju knjigu „Knjiga o džungli”, al je takođe bio i posvićeni pisnik. Nike od njegovi poznatiji pisama su „Mandalaj”, „Ako”, i „Gunga din”. Na prilazu iz 19. u 20. vik njegova popularnost je bila u zenitu u zemljama di se divani engleski, al znalo se za njega i drugdi. Ovi uspjesi nisu prošli neopaženo, 1907. godine dobijo je najpristižniju nagradu koju jedan pisac mož sanjat - Nobelovu nagradu za književnost.

Nuđene su mu poslit tog i razne privilegije, poslovne ponude pa i laskave titule, al Rudyard je to sve odbio, ostavši viran svojem pozivu - pisanju knjiga.

Rudyard je na dosta neobičan način dobio svoje ime, njegovi roditelji su se upoznali kod istoimenog jezera u blizni mista Stafordšir, očarani lipotama prirode tog kraja dalu su mu ime po

jezeru. Svoje rane godine provo je u Engleskoj, na čuvanju sa svojom tri godine starijom sestrom **Alis Kipling**.

Rudiardu se Engleska nikad nije omilila ko zemlja njegovi pridaka, osiće ju je ko tuđu zemlju i čeznio za rodnom Indijom. Traganje za identitetom i osičaj zbunjenosti često se provlače kroz njegova književna dila. Kako je kasnije prizno u svojim autobiografskim zapisima, Rudyard svoj spisateljski talenat duguje strogim roditeljima, koji su ga često znali ispiti- vat šta je radio cili dan. Nemajući tušta izbora počo je izmišljat razne dobroćudne aktivnosti za koje je znao da neće bit kažnjavan, tako je postepeno rođen književni **otac** malog **Moglija**, sina džungle. Kojeg je kasnije ekranizovo Dizni u dugometražni crtani film.

Početkom 1878. upiso je koledž u Devonu, di je upozno dosta novi prijatelja. To je bilo vreme kad su se engleski mladići spremali za ratne

formacije širom sveta di Britanija ima svoje kolonije. U ovo vreme, prvi put se i zaljubio, u drugaricu svoje sestre. Koja je bila inspiracija za njegov roman prvenac „Svitlost koja je propala” (1871).

Pošto roditelji nisu imalo novaca za njegovo školovanje na prestižnom Oksford univerzitetu, otac mu je našo poso u Lahoru (današnji Pakistan), di je pomago urednika malog časopisa „Civilna i vojna gazeta”. Rudyard je ode imo priliku objavljivat svoje kratke priče, a kasnije je prišo radit u tiraž- nijem časopisu „Pionir”.

U Londonu je upozno svoju buduću ženu, **Keri Balestir**, koju je oženio 1892., ko već poznati pisac. Dobili su jednog sina i dali mu ime **Džon Kipling**, koji je kasnije sa samo 18. godina poginio 1915. u Prvom svitskom ratu. Rudyard je umro 1936. godine. Saranjen je u Londonu, uz sve počasti koje je zaslužio ko engleski književnik.

T. K. M.

Svetci u martu

26. februara počelo je korizmeno vrime, dani u kojima postimo i odričemo se razni zadovoljstava, ko što je gledanje televizije satima, igranje igrice i slično. Ovi 40 dana tribalo bi provest okrenut potribama drugi ljudi, bit njim od pomoći, imat razumivanja, a ne gledat samo sebe. Korizmeni post je sićanje na Isusovi 40 dana posta u pustinji, za vrime koji ga

12. marta slavi se Sveti Grgo, papa Ggro je bio prvi čovik Crkve kojeg je velika dobrota i pravednost dovela na misto namisnika Isusovog na zemlji. On je i rođak pape Feliksa, prije svojeg pontifikata bijo je pisac, zalago se za obnovu crkvenog pivanja i službe. Papa je posto 590 godine. Po njemu se i čuveno pivanje gregorijanski koralj, tako zove.

Davidove, koji je bio kralj Jevreja. Josip nije imo sriće rodit se u kraljevskoj rasčkoši, al je imo sriću bit čovik kojem je Bog povirio Isusa na čuvanje, da mu bude otac zemaljski. Bijo je stolar, a zanutu je podučio i malog Isusa. Blagovisti slavimo 25. marta. To je dan kad je ando Gabriel došo kazat šta će se trevljat u njenom životu, za šta je izabrana međ ženama. Zaneće bezgrišno u Du-

je i đavo brez uspiha iskušavo. 10 marta se sićamo 40 mučenika, koji su zadržali svoje vire mučeni i bačeni na led.

Sveti Josip slavi se 19. marta. Sveti Josip bijo je zaručnik blažene divice Marije. On je i dalji potomak slavne loze

hu svetom i rodiće sina božijeg. To je bilo tačno devet miseci prije Božića, pa se Isus tako u dan i rodio. T. K. M.

Prolićni izazovi

Šta su kadgod dica radila u martu. U kadgodašnje vrime dica nisu išla u vrtiće ni pridškulska zabavišta ko danas. Živilo se po salašima, a mame nisu bile zaposlene pa su čuvale i pazile svoju dicu. Učile su ji prve riči maternjeg jezika, prve molitve. Učile su ji da crtaju, pišu slova i brojove. Od malena su ji učili da poštivaje starije, kad krenu u škulu da slušaje svoje učitelje i da vole svoje drugarice i drugove. Mart je prolićni mesec pa su se počeli radit prolićni poslovi, kopale se i sadile bašče, cure su kopale cviće, ono jesensko je već i cvatalo, a prolićno cvi-

će se sijalo i sadilo. Pomagali su sadit luk i drugi zeleniš to su radili uz pomoć stariji. U martu se najviše nasadivala kvočka, pučka, pa su dica pomagala praviti gnjizda i izbirati jaja za nasad, posla je bilo uvek i za svakog. Dica su kazala da nikad nemaje dan odmora, kad je katolički svetac u školu se moralo ići, ne daj Bože da na kraju svetac ne odu u škulu oma bi pala jedinica. A kad je državni praznik, to se na salašima nije slavilo, pa se moralo raditi. Na prvi dan prolića dica su po dozvoli roditelja prvi put išla bosa, volili su trčati po zelenoj travi, a kad-

god je proliće počelo na vrime. Mame su svoje cure učile da pomognu oko kuvanja užine, i da peru sude. Učile su ji da peglaje, pa su njim dali maramice i druge manje komade da same ispeglaje. Kadgod nije bilo električne energije ni gas šporelja, pa se i liti ložilo u šporelj, pa su dica donesivala čutaka za ogriv. Al uvek se našlo vremena za sigranje, a sad proliće na travi, pa su njim se znali pridružiti i oni malo stariji, tetke, ujne, strine i stričevi, a to je bilo najviše nediljom posli podne.

Ispripovidala

Ana Vojnić Kortmiš

Dičije sigre: Bogojan

Mladež i dica se povajače u kolo, jedan momak pa cura i tako redom u krug. Jedan moma kbrez cure ćuće u srid kola i tužno piva, kolo se lagano okreće i odgovara pismom.

Bogojan – Jao jadan Bogojan, Bogojan.

B. Medne alve s pazara s pazara.
O. A zašto joj nisi doneo doneo.
O. Žute čizme s vašara s vašara.
O. Medne alve s pazara s pazara.
B. Kad ja nemam ni novca ni konca.
O. Pa ti išti od oca od oca.
B. A u oca ni ruva ni kruva.

O. A ti idi u kolo u kolo.
O. Pa izbiraj koju ćeš koju ćeš.
O. Odvedi je kući pivajuć kući pivajuć.

Sad se kolo rastrče, a Bogojan vaća curu, pa koju uvati, s njom stane u kolo a koji ostane brez cure sad je on

Ostali – A zašto si, Bogojan Bogojan.

B. Što mi draga odbigla odbigla.
O. A zašto je odbigla odbigla.
B. Što joj nisam donijo donijo.
B. Žute čizme s vašara vašara.

O. Pa ti išti od kuma od kuma.
B. Od kuma mi sramota sramota.
O. A ti išti od papa od papa.
B. Od papa je grijota grijota.
O. A ti idi u krađu u krađu.
B. Al za krađu višaju višaju.

Bogojan pa ćuće u srid kola, a drugi sigraci se uvate u kolo i pivaje. I tako se sigra nastavlja, dok njm ne dosadi, el počnu koju drugu sigrariju.

Ispripovidala
Ana VojnićKortmiš

U proliće

Kad dođe proliće
a kažu evo oma će
loptu ću potražiti opet
koju sam lane fain kečo

Naduvaću je da bude
ko nova,
Pogađate, sprema se
novo prvenstvo između stari
bagremova

Golmani, napadači, sudije,
livo i desno krilo,
šta je s vama bilo?

Neću ja pobiđivat sam,
ne bi taki igrač bio fer,
ja sam a protivnik nikog nema,
rakaš golova ne bi bio nikaka mi dilema

Zato svi ovamo, na naše staro misto
di se fudbal i proliće slave
Od zime i učenja cigurno,
svima je već priko glave.

T. K. M.

Kurjo i ker

Sidio jedared ovčarski ker na jednom dolu i pazio na ovce, gazda mu zalego digod u lad i zaspo a on i dalje savisno osto kraj ovaca i motrio na šumu od koje ovce nisu bile daleko. Nije prošlo dugo, zašuška žbun na kraj šume a iz njega poviri kurjakova glava. Mogu ovce srićno živiti i bez krujaka, al bome on brez nji ne bi znao šta je pun trbu.

Stane se oblizivat koju bi ovcu prije smazo, bilo je tu i jagjadi a tek je to lak poso a prilika tako dobra da samo što čitav nije ispo na čistinu. Priber se ipak pa krene osmatrat ima li koga da čuva ovce, i nije mu srića drugo trajala ugleda kera kako ga već sumnjičavo posmatra.

Reši kurjo da ne uđe u sukob s kerom, jel di je ker zna lukavi sin šume, tu je digod i čovik, a di je čovik tu je i puška s kojom on nemož izać na kraj. Tako štogod mu nikako ne triba na prazan stomak, barutom se vučji stomak nikad nije punio pa neće ni njegov. Već se on odluči da proba privariti kera dok mu gazda drima.

- **Ja sam se uvijek pito kako je čuvat ovce, al mi niko dosad nije dao da naučim jel ne viruje kurjaku.** – veli kurjak iz daleka, približavajući se keru dok šanta na jednu nogu.

- **Pa neću ti ni ja dat, jel ti ne triba virovat. Nego, šta ti**

je s nogom? – začudi se ker.

- **Ta jure me vazdan lovci, kad lisice pohode kokošinje onda njim je i vuk štogod kriv, a vidi me kaki sam, kost i koža!** – pravda mu se kurjak bolećivo i lukavo.

- **Pa kako ti ja možem tu pomoć?** – upita ga ker.

- **Ti možeš potrčat, zdrave su ti sve četiri noge, zaleti se u šumu pa zavaraj lovce da idu livo, pa kad se vratiš ja ću onda otšepat desno. A dok ne dođeš, pripaziću ti ja stado. Bolje da ji zavaráš nego da ti poplaše ovce pucnjavom.** – tenta kurjak kera da krene u šumu.

- **Da, u pravu si. Razbižale bi se da kogod pripuca, a gazda mi to ne bi oprostio. Idem onda, a ti mi čuvaj ovce.** – Ker to reče, pa se zatrče u šumu zavijajući ko vuk.

Nije prošlo dugo od kako je ker nesto međ gustom sađenim borovima, krene se kurjak kidat od smijanja kerovoj naivnosti. A onda se lati kruženja oko stada, izgledalo je ko da je sve već gotovo.

Al onda se iz lada prodere čoban, a vuku se sledi krv u žilama.

- **Keru moj, koliko ti puta triba ponavljat da ne puštaš ovce priko jendeka, potiraj ji natrag da ja ne ustajem!**

Vuk se spetlja, nije računao da će se čovik tako rano probudit,

krene vijat ovce da ne izazove sumnju al one poznajući da to nije ker već grabljivac krenu panično bižat na sve strane.

- **Ma šta radiš to, e saćeš ti vidit!** – razljuti se čoban, naglo ustane, puška mu spadne s ramena i okine padajući na stinu ukopan u zemlji.

Koji tren posli tog, začuje se pucanj iz iz šume, lovci krenu na dol misleći da je to kogod njev a ker neuk u varakanju ljudi biži natrag otkaleg je i došo.

Vidi kurjak u velikoj je nevolji, šta će di će, dok se nije rišijo već su ga opkolili čoban i lovci.

- **Bome, mislio sam da je tirat ovce lak poso al sad vidim da to nije za mene, već mi valja bižat da izvučem živu glavu.**

Kaže to kurjak, pa se zaleti međ par ovaca i tako trčeći nuz nji šepav dokopa se šume, na neviricu ljudi kako je mogo pobić kad njim je bio na nišanu na srid dola. Da su se prije dogovorili ko će pucat, možda bi ga sad imali odranog pokraj ognjišta.

Čoban posli tog nikako skupi ovce do večeri, ker nauči svoju lekciju da ne viruje vuku a vuk da lakog obroka ima samo u mišolovki a da je kraljica lukavosti samo jedna i jedina koškarka lija.

T. K. M.

Marija Jurić, 5b OŠ „Ivan Milutinović“ Mala Bosna

Mia Kovačević, 6d OŠ „Ivan Milutinović“ Mala Bosna

Dario Tikvicki, 6d OŠ „Ivan Milutinović“ Mala Bosna

Tanja Stantić, 6e OŠ „Ivan Milutinović“ Mala Bosna

Misec naš nasušni

Misec možda nije pojava kojom je svako fasciniran, al svejedno bez njega život na zemlji za našu vrstu bio bi zdravo neprijatno iskustvo. Misec kontroliše plime i oseke, njegov položaj utiče i na raspoloženje kod životinja, pa i ljudi. Ovaj prirodni satelit naše planete udaljen je od zemlje 384.400 kilometara, nije baš za obač biciglom al dovoljno je blizu da pun misec u vedroj noći možete posmatrat i divit se njegovom zanimljivom reljefu. Kad miseca ne bi bilo, nastale bi promine na zemlji koje bi poremetile sadašnji način života. Bez plime i oseke ribe bi imale veći životni pro-

stor jel se voda više ne bi nigdi povlačila, al opet to je loše za kopnena bića među koja spadamo i mi, naš životni prostor bi se znatno smanjio. Priobalni gradovi bi nestali, samim tim tušta svita bi se moralo povući dalje od vode na suv prostor koji je već naseljen. Bez miseca, erupcije i vulkani postali bi znatno češće pojave, što bi bilo uzrok materijalnim štetama, ljudskim žrtvama i odlazanjem u izbeglišтво, bilo bi tušta seljakanja po svitu bez miseca. Vremenom ni klimatski uslovi kake poznamo više ne bi važili, nastala bi potpuno drugačija Zemlja čija nam narav nije naročito naklo-

njena. Zbog drukčijeg nagiba, na planeti Zemlji vremenom bi nestala i go-dišnja doba, što bi bio kraj za ogroman broj biljni i životinjski vrsta. Ako se pitate kako bi bilo živiti na misecu, ništa od tog. Tamo nema atmosfere, pa se ništa ni ne čuje. Al ni taka tišina nije od koristi, ništa se ne vidi jel je nebo furtom crno. Kad se sve sabere, misec je ko vridna pčelica koja radi u interesu života na zemlji. Pa kad mu se budete divili zbog tajenstvene lipote, sitite se i šta sve korisno radi za vas. Tako će vam bit još većma draži.

T. K. M.

Mašta u svitu papira – origami

Dobro već znate da je materijal manje važan kad ima mašte i volje da se što god kreativno i zanimljivo napravi. Istini za volju, ova stara japanska viština ište baš papir al svejedno virujemo da će vam tekst bit zanimljiv, pa možda čak i inspirativan.

U ovoj tehnici koristi se četvrtasti papir jednaki ivica, koji nije preporuč-

počo je navirovatnije ko hobi dokoni Japanaca.

Japanski origami naravno nije jedina tehnika rada s papirom tehnikom preciznog prisavijanja. Slične tehnike razvije su se u Evropi, pa i na Dalekom istoku – u Kini. Najstariji dokazi ovakog oblika umitnosti datiraju iz 15. vika.

S čime radit?

Ko i za mnoge druge vištine u pravljenu suvenira, postoje razni načini da se dobije isti jel sličan oblik. Pa svako vrmenom nađe koja mu je tehnika najlogičnija i najlakša. Papir za origami je najčešće šaren s jedne strane a s druge bile boje. Postoje i papiri šareni

ljivo da bude zdravo mekan jel neće moć dobro zadržat dobijeni željeni oblik.

Origami po drugim zemljama

Sama viština origamija datira iz 17. vika, a popularnost po svitu počela je zadobijati u 19. viku. U naše vrime origami se smatram vidom umitnosti, a

Ova sličnost u tehnikama rada s papirom, viruje se, posljedica je postojanja kadgodašnjeg „svilenog puta” kojim se trgovalo na relaciji Evrope i Dalekog istoka. U japanskom folkloru i kulturnoj ostavštini postoji pisma **Ihare Saikake**, u kojoj se pominju papirni leptiri. Njev značaj bio je velik, jer su simbolično pridstavljali mladu i mladoženju.

s obadvi strane, ako je pridviđeno da dobijeni oblik privuče pažnju i svojom bojom. Origami papir je idealan kad je malo tanji od kancelarijskog, to jest klasičnog A4 lista papira, mada i on mož poslužiti za učenje. Naravno, ovi papiri nisu po svojim osobinama isti. Origami papir se dobija od bambusa, pirinča pa i žita, a nama dostupan papir je pritežno od celuloze. **T. K. M.**

Čudesni svijet čela

Čele su bez sumnje jedne od najvredniji stvorenja. Čim se voćke približe cvatu, čele kreću u akciju! Čelama su najbliži rođaci u svijetu insekata zolje i mravi, ali sudeći po radnoj etici više su na mrave a manje na zolje kojima su sličnije na oko. Procijene su ljudi koji se čelama ozbiljno bave, da ima preko dvadeset milijuna vrsta čela. Čele nisu veliki izbirači di će živjeti, imaju po cijelom svijetu, jedino nemaju šta tražiti na Arktiku koji je preko cijele godine okovan ledom, pa samim tim tamo nema ni posla za čele.

Vrste čela profiliraju se za određeni tip cvijeta. Što je odlična podjela posla jer tako sve biva dobro urađeno. Međutim, domaćim čelama koje i mi tu i tamo još možemo vidjeti, nije lako. Divlje čele i zolje često im se miješaju u posao, zauzimaju njim cvjetove koje bi one trebale oprašiti, tu nastaje zbrka pa često i sukob u kojem se pobjeđuju obje strane.

Čovjek i čela imaju historiju zajedničkog rada skoro kao čovjek i ker. Čovjek je od početka te priče u košnici vidio inspiraciju za uređenje društva, sav-

stvari, imaju jedan cilj a to je skupiti što više cvjetnog polena, kojim se delimično i hrane. Med je stara poslastica, od divljeg za koji se treba popeti visoko na drvo do domaćeg vrcanog, med može čak biti i likovit za razne tegobe.

Košnicom vlada kraljica, koja na svijet donosi druge čele a od nje živi višestruko duže. Ovo je nužno jer odraniti novu kraljicu nije lako i tako košnica je ugrožena na više načina. U čelinju svijetu muške čele se zovu trutovi. Njezin posao nije skupljanje meda, već samo

Priroda je tako uredila da se sitnije čele bave cvjećem svoje veličine, koje opet zbog svoje robusne građe krupnije čele ne mogu oprašiti, tako da se

stvara zajednica u kojoj vladaju rad, red, i disciplina. Košnica je sinonim uspješne zajednice jer se pčele ne sukobljavaju međusobno oko nevažni

reprodukcija radilica. Kad se taj posao privede kraju napuštaju košnicu i formiraju manje zajednice kako bi opstali.

T. K. M.

Idealna razbibriga – Čoviče, ne srdi se

Ovo je igra bez koje se, slobodno možemo kazat, ne mož. Cigurno ste je i vi igrali bar koji put dosad, zdravo je popularna.

Ova igra nastala je u Nemačkoj, sad već davne 1907. godine. Počela se prodavat par godina kasnije, to jest 1914. Njena prodaja išla je fantastično, kupljeno je priko 70 miliona kopija ove igre. Njen tvorac, Jozef Fridrich Šmit cigurno nije mog ni klapit ovaki uspih.

Kako se igra?

Pravila igre su jednostavna, pa u njoj mogu učestvovat i dica od pet godina pa naviše. Broj igrača je među-

tim ograničen, najviše ji mož biti četvoro a najmanje dvoje. Sigru naravno možete i sami igrat, al morate priznat da je pomalo bezveze sam pomirat figurice drugi igrača. Zato čim nabavite ovu sigru, okupite društvo da bi vam ova igra zablistala u pravo sjaju.

Svaki igrač ima četiri figure određene boje, crvene, zelene, plave jel žute. Cilj igre je ukratko privest svoje figurice od startne pozicije, napraviti pun krug i vratit se di je sve i počelo – na startu. Naravno, u ovom morate bit brži od protivnika, a sve zavisi koliko ćete sriće imat u bacanju dvi kockice. Često dobijanje mali brojeva usporava napridak pa je pobidnika pokadkad lako uočiti i prije završetka.

Al ne triba se nikad pridavat do posli-dnjeg bacanja kockica!

Šest pa šest

Ako ste imali lipu sriću da dobijete dva najveća broja, tu se potvrđuje pravilo da di ima bude još više, pa možete bacat još jedared! Ako ostanete brez figurica u toku igre, ona se ne mora ni završit regularno jer vi tada nemate čime učestvovat pa gubite partiju.

Čoviče, ne srdi se je zdravo popularna po cijeloj Evropi. Naravno, ima i tušta drugi sigara koje su joj slične a mi smo vas samo podsitili na to da postoji, kad dođe uskršnji raspust dobro će doć.

T. K. M.

Prolično spremanje bašče

Proliće je na pragu, ako imate dvorište jel možda živite na selu, sigurno vam je bašča u neredu. Od jeseni svukud lišća, uvelog cvića, pa i zemlja je željna motike. Pravo je vreme za prikopavanje, grabljanje i sađenje. Baštenski poslovi su obično za odrasle, al i vi u tom možete itekako pomoć. Nedostaje vam samo znanje i iskustvo, pa kad se date u posao ištite od stariji da vam odrade dužnosti. A evo i neki savita šta bi mogli raditi oko bašče, a da nikake štete ne bude.

Grabljanje lišća

Već smo kazali da nam jesen i viter nabacaju kojišta u bašču, prije bilo kakog redovnog posla sve se to mora pograbit i skloniti iz bašče. Ako lišća nema baš zdravo tušta, nije ga loše metiti u stranu i dočekati da krene prikopavanje zemlje, umesto paljenja i gustog dima lišće možete zavaliti pa će ono tako postati prirodno đubrivo, razgradiće ga zemlja i korenčići biljaka koje su posađene.

Čupanje uvelog cvića

Ovo je posao koji često čeka misecima, jel ljudi ritko čupaju cviće koje je još u cvatu iako je stigla jesen. Pa se ono tako osuši i prizimi. Eto prilike da se pokažete vridni, krenite u čupkanje stabljika suvog cvića, ne možete sotim ništa loše ni pogrišno uraditi. To je posao koji se mora obaviti prije prikopavanja.

Mirenje bašče i postavljanje međe

Ako vam bašča nije tačno određena već ide tamo vamo, bilo bi lipo da se dogovorite koliko će tačno biti dugačka a koliko široka. Izmirite je špargom i obiluzite joj međe malim kocićima, koje ne morate ni ukucavati ako su dovoljno šiljasti, samo ih zabodite u zemlju. Kad vaši stariji budu radili biće im od velike pomoći da vide i znadu šta je di i dokle ide.

Izbor cvića

Ako nemate cvića koje je višegodišnje i ima svoje korene u zemlji, moraćete birati sadnice el simensko cviće. Pa nije zgoreg da malo prolitate no-

vine kakog sve simenskog cvića ima, izbor je stvarno fantastičan. Dogovorite se s vašim ukućanima šta ćete saditi, pa možete vi otići u dućan i kupiti kesice simenskog cvića koje ste izabrali. Stariji obično uvijek imaju druga posla.

Na kraju

Nemojte biti aljkavi, mart je pravo vreme za sređivanje bašče, koja će vam misecima kasnije uzvraćati lipotom cvata i njegovim mirisom. Priroda se ne pridomišlja, priroda uzvraća svaki uloženi trud. Samo treba znati šta se kad i kako radi, ostalo odradi vreme i vaše strpljenje.

T. K. M.

Zašto slonovi ne skaču?

Dovoljan je jedan pogled na slona da u čoviku izazove strahopoštovanje i divljenje, to su ogromne životinje velike snage, al i staložene naravi, zavidne inteligencije za životinju. Svima su poznate priče o snagi slona koji svojom surlom čupa granje, ruši drveće u naletu. Čini se da slon mož sve, a jel baš tako? Slon mož dosta brzo trčak za svoju masivnu i tešku kon-

ričima, slon nema mišiče u nogama koji su pridviđeni za taku vrstu ekstremnog napora, jer priznaćete da bi se mužjak slona od skoro dva tone vinio u vis, tribaje mu i ekstremno jaki nožni mišići! A slonovi genetski nemaju tako mišićno tkivo. Pa ga ne bi mogli razvit ni treniranjem u zarobljeništvu, recimo u cirkusu. Njeve tačke nikad ne podrazumijave skaka-

lažu u sprtnost i brzinu. Slonovi su međutim sposobni za razne vrste emocija, pa čak i za ljubomoru. Koju možda i oste dok gledaje nosoroga kako poskakuje u trku. Dosadašnja istraživanja su utvrdila da se slon razvija u životinju kojoj bižanje nije prva opcija, već otpor. Kako bi se to narodski kazalo „vraćanje mило za drago“. Zato mu je data snaga, pa i srditost,

strukciju, a možel slon i skakat? Možda neobično, al svakako teško pitanje s neizvesnim odgovorom. Nauka o ovom fenomenu još uvijek nema jedinstven odgovor. Viruje se da je nemogućnost skakanja kod slona ne samo njegova težina, već i same konstrukcija skeleta, mišićnog tkiva. Drugim

nje. Problem su i zglobovi slona, ne dozvoljavaje slonu gipkost pri skoku koji ima jedan ker, da ne pominjemo graciozne mačke koje bezmalo iz bilo kake pozicije i skoka uspijaju pronaći ravnotežu i dočekat se na noge, mačkaka je ova viština životna potreba jer su male i sve nade u opstanak i lov po-

od koje zazire i kralj džungle – lav. Velike mačke ritko mogu ugroziti odraslu jedinku slona, a mladunce oni isto grčevito brane po svaku cinu, ne plašeći se ni duboki ogrebotina jel ugriza veliki mački. Zato, i bez sposobnosti da skače, slon je uspješna vrsta koja živi na dva kontinenta. U Afriki i Aziji. **T. K. M.**

Spoji svaku životinju sa svojim imenom

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

miš

koka

svinjče

magarac

jagnje

pile

konj

koza

krava

pivac

Prateći brojeve oboji ovaj kišobran

1-crveno

5-roze

9-belo

2-zeleno

6-narandžasto

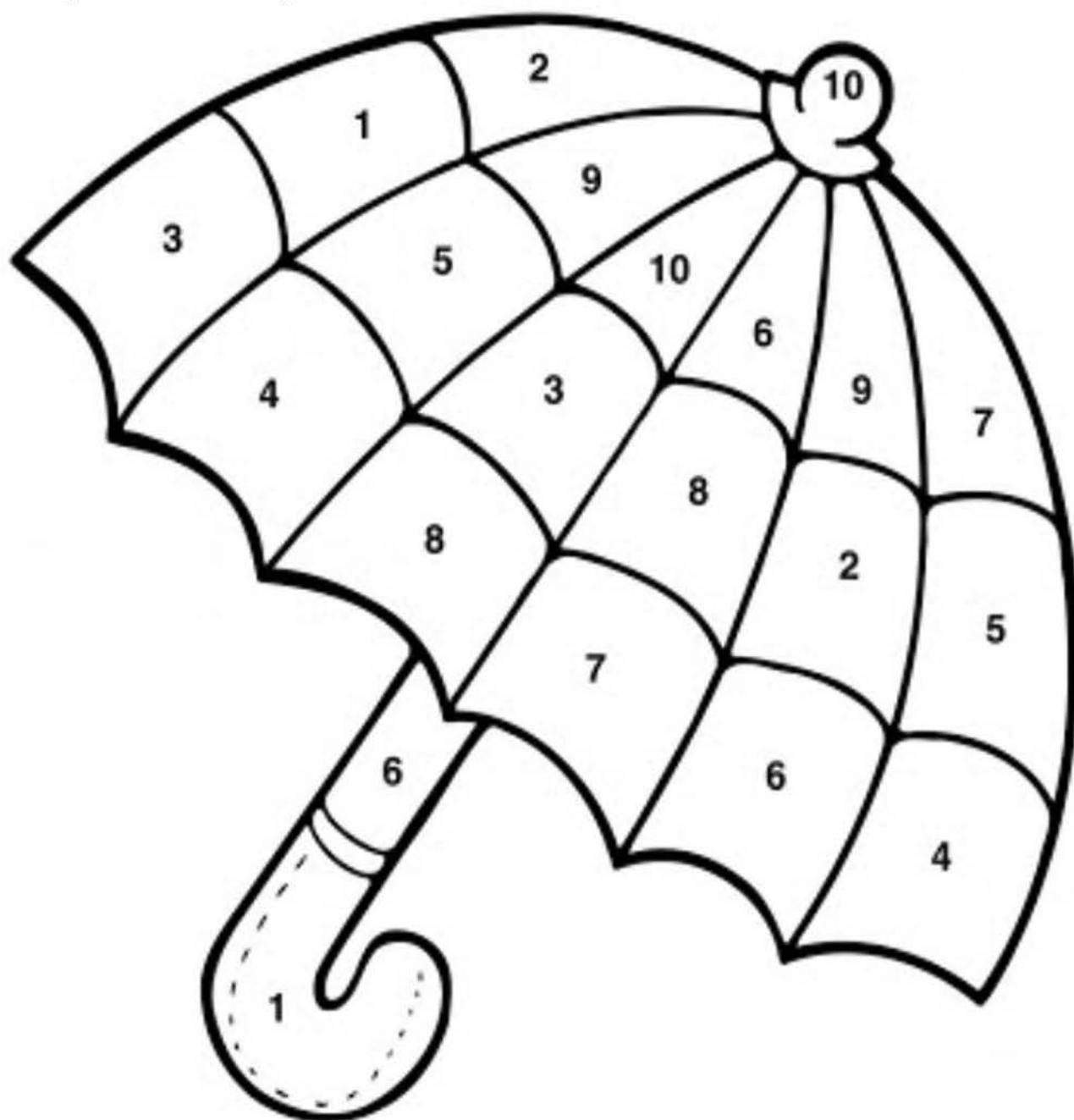
10-brown

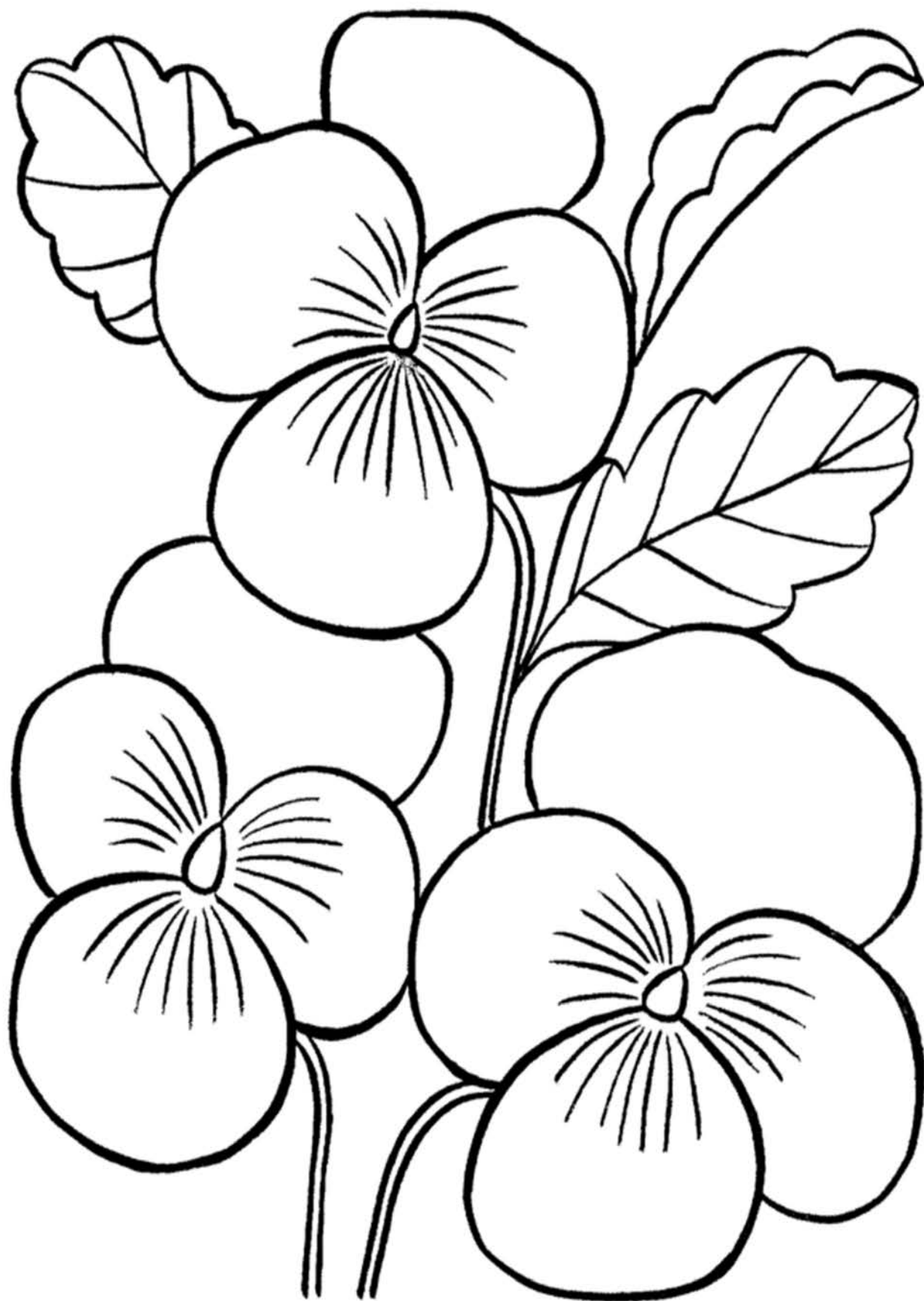
3-black

7-ljubičasto

4-yellow

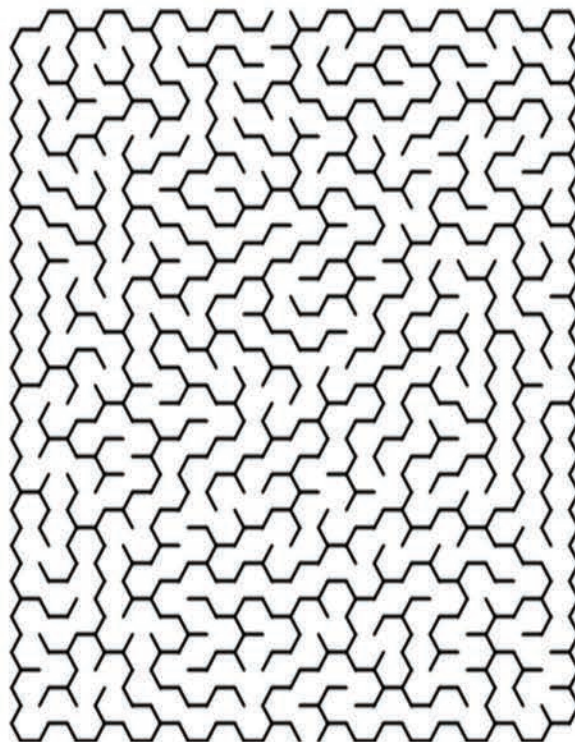
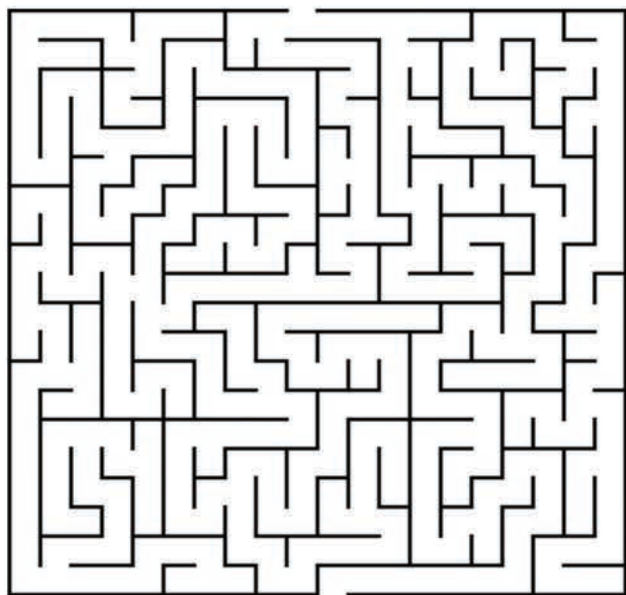
8-plavo

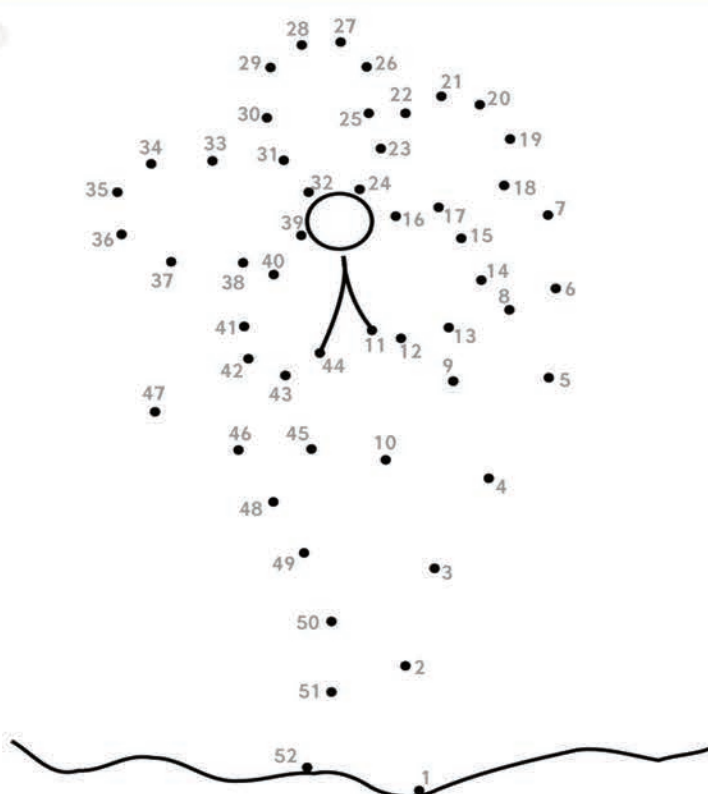
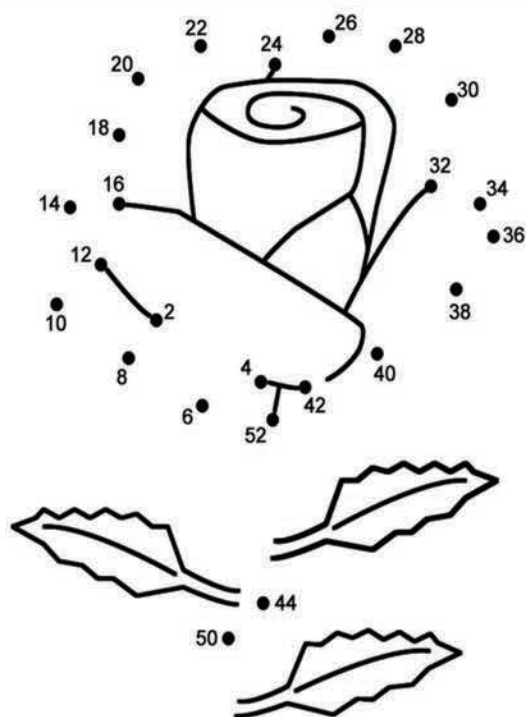

Pronađi put kroz ova dva lavirinta

Završi ova dva cvita prateći brojeve

DUPLA SLIKA

- Doktore, vidim duplo.
- Ležite na ležaj i čitajte slova na zidu.
- Koji krevet, lijevi ili desni?

KOZIJA POSLA

- Pravda se učenik svojoj učiteljici:
- Juče mi koza požvakala knjigu iz lektire.
 - I šta si uradio?
- Vadio sam joj rič po rič iz usta, al je većinu već u slast poila pa mi je referat skraćén.

NEČUJNI DŽIN

- Zašto se slon šunja u papučama?
Da ne probudi miša!

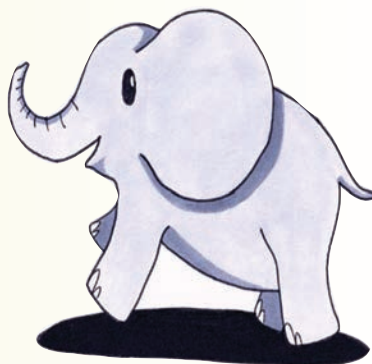
PRIRODNO ORUŽJE

- Kako se tvorovi takmiče?
Koji prvi zapuši nos taj je izgubio!

VELIČINA

- Di se možedu nać slonovi?
Svudan po svitu, al izgubit se ne mogu nigdi!

MODA

- Zašto medvidi nose bunde?
Zato što bi izgledali blesavo u kišnim mantilima, zar ne?

KO ZVONO

- Doktore, osiĆam se ko zvono.
- Uzmite ovaj sirup i pijte ga naredni sedam dana, ako se stanje ne promini zvrnite me.

NE PRIBLIZU

- Šta se desi kad plastićni hirurg sidne porid kamina?
Istopi se!

KOD DOKTORA

- Kako deluju tablete za bolje pamćenje koje sam vam pripisala?
- Tablete za šta?

Pripravio: Tihomir Kujundzić Matković

